

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne firm japońskich w Polsce

<https://doi.org/10.33141/po.2008.10.08>

Przeгляд Organizacji, Nr 10 (825), 2008, ss. 26-29
www.przeглядorganizacji.pl
Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Małgorzata Jaworek, Włodzimierz Karaszewski

Wprowadzenie

Zaprezentowane w niniejszym artykule wyniki badania dotyczą niezbadanej dotąd w Polsce problematyki oczekiwań japońskich inwestorów związanych z podjęciem działalności gospodarczej w naszym kraju oraz stopnia ich spełnienia. Ten wątek badań wydaje się niezwykle istotny. Spełnione oczekiwania mogą być bowiem ważnym stymulantem napływu kapitału w postaci inwestycji zagranicznych, natomiast oczekiwania niespełnione stają się jego destymulantem.

Skala bezpośrednich inwestycji zagranicznych firm japońskich w Polsce

Według danych Narodowego Banku Polskiego wartość zobowiązań z tytułu japońskich zagranicznych inwestycji bezpośrednich na koniec 2006 r. wyniosła 1 062,6 mln USD (0,85% ogółu wartości zobowiązań Polski z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich). W kwocie tej wartość kapitałów własnych i reinwestowanych zysków netto stanowiła 46,3% (492,5 mln USD), natomiast kwota zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych od udziałowców zagranicznych pomniejszona o wartość należności spółek z tytułu kredytów udzielonych wspólnikom zagranicznym aż 53,7% (570,1 mln USD)¹.

Główny Urząd Statystyczny ogłosił, że na koniec 2006 r. w Polsce prowadziło działalność 66 podmiotów z udziałem kapitału japońskiego².

Na liście największych inwestorów zagranicznych (inwestycje przekraczające 1 mln USD) sporządzanej przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych, według stanu na koniec 2006 r., znajdowało się 20 przedsiębiorstw japońskich³.

Począwszy od 2003 r. napływ japońskich inwestycji zagranicznych stale wzrastał. Na koniec 2006 r. wyniósł 314 mln USD, tj. o 13 mln USD więcej aniżeli w roku poprzednim. Największy udział japońskich BIZ w ogóle napływu kapitału w formie przedmiotowych inwestycji odnotowano w latach 2003 i 2005. Wyniósł on kolejno 3,16 i 3,15% (tabela 1).

Oczekiwania japońskich inwestorów zagranicznych związane z podjęciem działalności gospodarczej w Polsce⁴

Wyniki badania wskazały, że najważniejszym⁵ motywem podejmowania przez japońskich inwestorów zagranicznych działalności gospodarczej w Polsce były „niższe koszty pracy”. Pozostałe motywy z grupy motywów kosztowych („niższe ceny nieruchomości”, „niższe ceny surowców lub półfabrykatów”, „niższe ceny energii elektrycznej”, „mniejsze nakłady na ochro-

Tab. 1. Udział japońskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w strumieniach napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w latach 1996–2006 (w mln USD, %)

Wyszczególnienie	Lata										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ogółem napływ kapitału	4498	4908	6365	7270	9341	5713	4131	4123	12355	9515	18942
Japońskie BIZ	8	7	99	-3	39	32	-173	130	187	301	314
Udział japońskich BIZ w napływie kapitału ogółem	0,18	0,14	1,56	-0,04	0,42	0,56	-4,19	3,15	1,51	3,16	1,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2003 roku*, NBP, Warszawa 2004, s. 123–124; *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2005 roku*, NBP, Warszawa, styczeń 2007, s. 104; *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2006 roku*, NBP, Warszawa 2008, s. 114.

nę środowiska”) zostały ulokowane na odległych miejscach – od ósmego do jedenastego.

Przy podejmowaniu przez japońskich inwestorów zagranicznych działalności gospodarczej w Polsce bardzo ważne były motywy związane z rynkiem. Ankietowani inwestorzy ulokowali trzy z nich wśród pięciu w hierarchii ważności: „tworzenie nowych rynków zbytu” (drugie), „pewność istniejących rynków zbytu” (trzecie), „niższy stopień konkurencyjności lokalnych firm” (piąte miejsce).

Mniejsze znaczenie niż w grupie motywów rynkowych inwestorzy zagraniczni objętych badaniem spółek przypisali czynnikom określanym jako polityczne i zaopatrzeniowe. Poziom wskaźnika ważności obliczony dla motywu politycznego („mniejsze obciążenia podatkowe”) usytuował go na czwartym miejscu, motyw „mniejsze bariery importowe” znalazł się na miejscu szóstym.

Najmniej ważne okazały się takie motywy, jak: „mniej hamulców administracyjnych” i „dłuższy czas pracy”.

Opisane motywy oraz przypisany im poziom ważności ilustruje wykres 1.

Stopień spełnienia oczekiwań japońskich inwestorów zagranicznych

Najwyższy stopień spełnienia oczekiwań⁶⁾ japońskich inwestorów związanych z podjęciem działalności gospodarczej w Polsce dotyczył motywów „orientacji rynkowej”, były to kolejno „tworzenie nowych rynków zbytu” (0,90), „pewność istniejących rynków zbytu i niższy stopień konkurencyjności lokalnych firm” (0,80). W zdecydowanie niższym stopniu zostały spełnione motywy „orientacji kosztowej”. Stopień spełnienia oczekiwań w stosunku do motywu, który okazał się najważniejszy w opinii japońskich inwestorów zagranicznych przy podejmowaniu dzia-

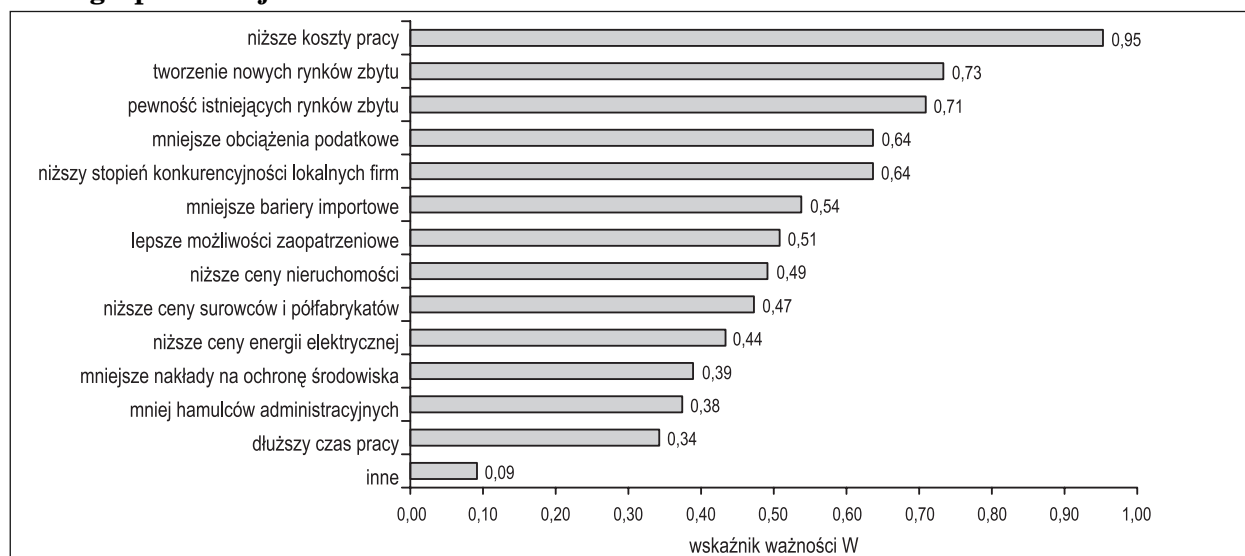
łalności gospodarczej w Polsce – niższe koszty pracy – wyniósł jedynie 0,36. Dwa motywy z tej grupy, tj. „niższe ceny energii elektrycznej” i „mniejsze hamulców administracyjnych” w opinii respondentów nie zostały spełnione (-0,33). W najwyższym stopniu nie spełnione zostało oczekiwanie związane z motywem „dłuższy czas pracy” (-0,44) – wykres 2.

Celem opisywanego badania, oprócz identyfikacji motywów i stopnia ich spełnienia, było także rozpoznanie czynników ograniczających rozwój przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania japońskich inwestorów w Polsce. Uzyskane wyniki wskazały, że najważniejszym z nich jest niezadowolająca infrastruktura techniczna (wskaźnik ważności 0,76). Na drugim miejscu znalazł się wadliwy system prawny (0,73), a na trzecim nadmierny fiskalizm państwa (0,70). Mniejsze znaczenie japońscy inwestorzy zagraniczni przypisali takim czynnikom ograniczającym, jak: „niestabilność prawa” (0,67), „oddziaływanie związków zawodowych” (0,65), „braki w infrastrukturze telekomunikacyjnej” (0,58). Poziom wskaźnika ważności dla czynnika „wadliwość rozwiązań systemowych w dziedzinie gospodarki” usytuował go na siódmym miejscu. Stosunkowo mało istotnym czynnikiem ograniczającym rozwój objętych badaniem przedsiębiorstw był „brak kapitału”. Respondenci uplasowali ten czynnik dopiero na dziesiątym miejscu. Najmniej ważne okazały się: „wpływ państwa, pozostałości gospodarki centralnie planowanej” (0,36) oraz „prowadzona przez rząd polityka gospodarcza” (0,35).

Prezentowane badanie zostało wykorzystane także dla zapoznania się z opinią inwestorów japońskich na temat stymulantów i destymulantów napływu w przyszłości kapitału zagranicznego do Polski.

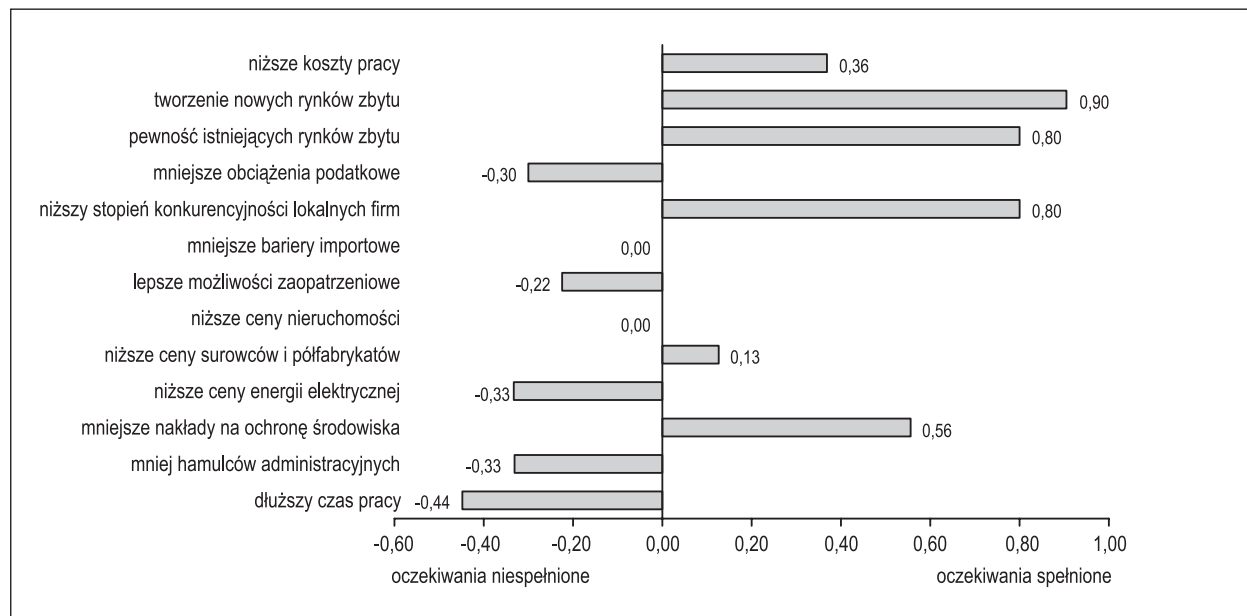
Interesujące jest, że 100% respondentów wyraziło pogląd, że czynnikami stymulującymi napływ kapitału zagranicznego do Polski jest członkostwo

Wykres 1. Oczekiwania japońskich inwestorów zagranicznych związane z podjęciem działalności gospodarczej w Polsce

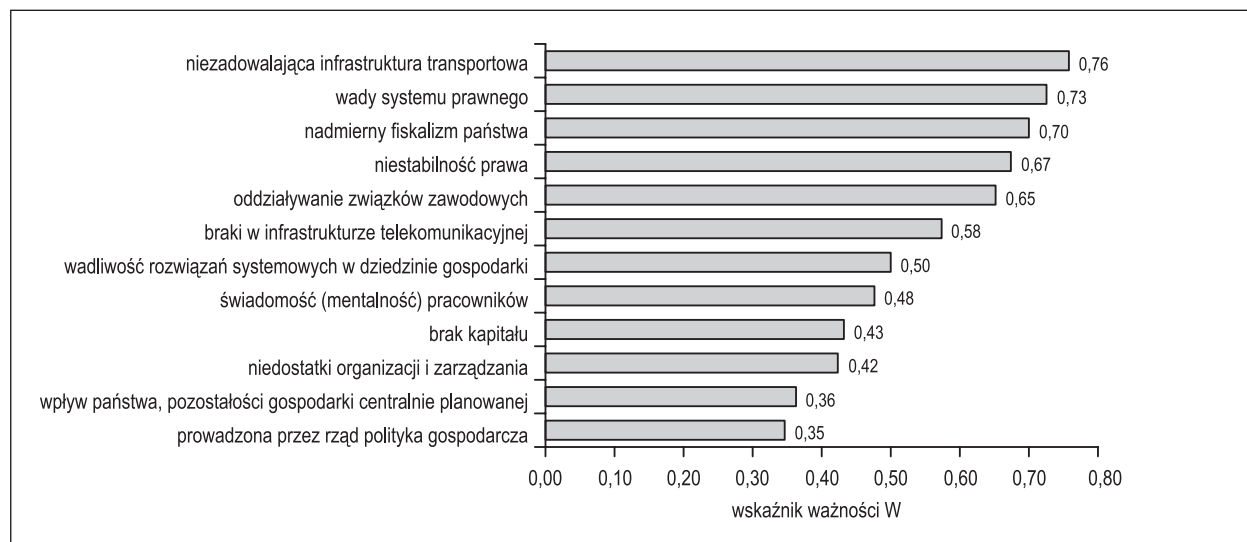
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Wykres 2. Stopień spełnienia oczekiwań związanych z podjęciem przez japońskich inwestorów zagranicznych działalności gospodarczej w Polsce

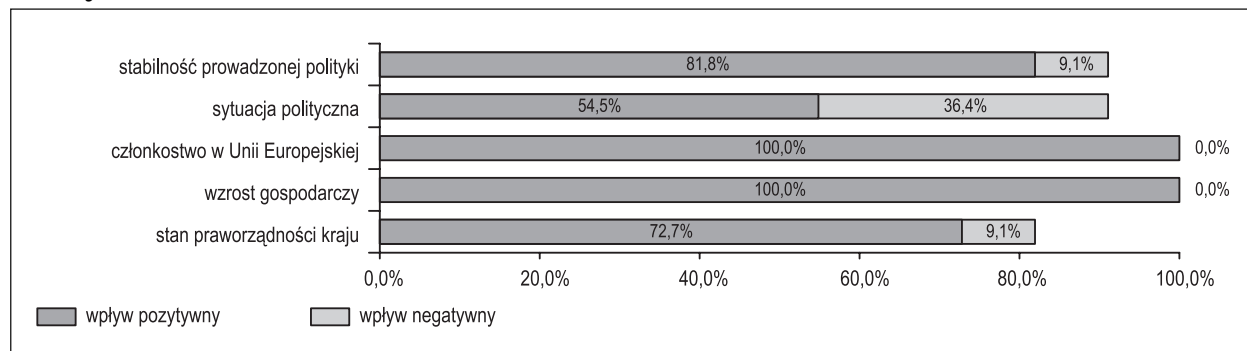
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 3. Czynniki ograniczające możliwości rozwojowe przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Wykres 4. Czynniki stymulujące i destymulujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

w Unii Europejskiej oraz wzrost gospodarczy. Nieco mniej respondentów, tj. 81,8%, wskazało stabilność prowadzonej polityki jako czynnik, który pozytywnie będzie oddziaływać na wielkość napływu kapitału zagranicznego w formie BIZ do Polski. Natomiast 9,1% wskazało ten czynnik jako destymulujący. Stan praworządności kraju został wskazany jako stymulant w opinii 71,7% respondentów, a 9,1% ankietowanych stwierdziło, że jest to czynnik destymulujący. Najwięcej respondentów – 36,4% wskazało sytuację polityczną jako czynnik niesprzyjający napływowi BIZ do Polski, natomiast ponad połowa respondentów stwierdziła, że jest to czynnik zachęcający do podjęcia inwestycji zagranicznych w naszym kraju.

Podsumowanie

Przestawione wyniki badania, zwłaszcza w części oczekiwań inwestorów japońskich związanych z prowadzeniem działalności w Polsce, są zbliżone do wyników większości przeprowadzonych w tym zakresie badań obejmujących ogół inwestorów zagranicznych w naszym kraju. Niezależnie od kraju inwestora, dominują tu wyraźnie motywy rynkowe i kosztowe. Znaczącą prozasobową orientację inwestorów japońskich w ich zagranicznej ekspansji, można było spodziewać się dużego znaczenia, a nawet dominacji, motywu „niższe koszty pracy”, natomiast pewnym zaskoczeniem jest niska pozycja motywów zaopatrzeniowych.

Opisane w niniejszym opracowaniu wyniki dotyczące stopnia spełnienia oczekiwań w istotnym stopniu różnią się od przeprowadzonego kilka lat wcześniej badania, z zastosowaniem tej samej metodyki, w skali ogółu inwestorów⁷⁾. To nie tylko wpływ czasu, ale prawdopodobnie także nastawienie inwestorów sprawiło, że wskazany przez ogół inwestorów jako spełniony w najwyższym stopniu motyw „niższe koszty pracy” inwestorzy japońscy usytuowali dopiero na piątym miejscu w hierarchii stopnia spełnienia. W znacznie większym stopniu niż w odczuciu ogółu inwestorów nie spełniły się oczekiwania inwestorów japońskich w stosunku do „czasu pracy”, „niższych cen surowców i półfabrykatów” „lepszych możliwości zaopatrzenia”. Inwestorzy japońscy, podobnie jak ogół inwestorów, sygnalizują niespełnienie oczekiwań co do „mniejszych hamulców administracyjnych”.

dr hab Włodzimierz Karaszewski, prof. UMK
dr inż. Małgorzata Jaworek
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

PRZYPISY

¹⁾ *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2006 roku*, NBP, Warszawa 2008, s. 123–124.

²⁾ *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2006 roku*, GUS, Warszawa 2007, s. 42.

Według informacji zebranych przez Japońską Organizację Handlu Zagranicznego – JETRO (*Japan External Trade Or-*

ganization), na koniec października 2007 r. prowadziło w Polsce działalność 160 jednostek z kapitałem japońskim, z czego 63 (uwzględniając zakłady, które jeszcze nie rozpoczęły produkcji) w branży wytwórczej.

³⁾ *List of Major Foreign Investors in Poland by Country of Origin of the Capital, with Comment*, PAIiIZ, Warszawa 2007, s. 43–44.

⁴⁾ Badanie pn. *Japońskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce – stymulanty, spełnienie oczekiwań*, którego wyniki zaprezentowano w niniejszym opracowaniu, zostało zrealizowane w kwietniu 2008 r. z udziałem autorów niniejszego opracowania i Ewy Żarskiej. Badaniem objęto przedsiębiorstwa japońskie, które podjęły bezpośrednią inwestycję zagraniczną w Polsce. Liczba podmiotów przyjęta za bazę do odniesienia wyników badania wyniosła 75. Narzędziem w badaniu był autorski kwestionariusz badawczy, który zawierał głównie pytania zamknięte wielowariantowe, które umożliwiały jednak dopisanie własnych opcji do kafeterii odpowiedzi. Uzyskano łącznie 11 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy, co stanowi zwrotność na poziomie 14,7%.

Wszystkie przedsiębiorstwa biorące udział w badaniu zorganizowane były w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Udział kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym dziewięciu badanych przedsiębiorstw kształtował się na poziomie 100% (dwa podmioty nie podały informacji dotyczącej wielkości udziału kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym). Dwa przedsiębiorstwa, które wzięły udział w badaniu, powstały w wyniku przejścia istniejących wcześniej przedsiębiorstw, tzn. zakupu udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, natomiast dziewięć przedsiębiorstw powstało w wyniku inwestycji typu *greenfield* – nowe przedsięwzięcia. Sześć z dziewięciu podmiotów podało rok powstania spółki, trzy z nich powstały w roku 2006 i po jednym w roku 1995, 2001 oraz 2007.

⁵⁾ Przy opracowywaniu wyników badań dotyczących oczekiwań wykorzystano wskaźnik ważności obliczany według poniższej formuły:

$$W = \frac{\sum_{i=1}^k n_i w_i}{k \cdot N} ;$$

gdzie: W – wskaźnik ważności; i – indeks oceny; n_i – liczba wskazań danego czynnika na i -tym miejscu, k – maksymalna ocena w skali od 1 do k (wskazanie kolejności czynników oznaczało przypisanie im wag w odwrotnej kolejności); N – liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie; w_i – ocena odpowiadająca miejscu czynnika i .

⁶⁾ Poziom spełnienia oczekiwań związanych z poszczególnymi motywami obliczono jako średnią arytmetyczną ważoną od wskazań: 1 – gdy oczekiwanie zostało spełnione; 0 – gdy oczekiwanie zostało spełnione częściowo; -1 – gdy oczekiwanie nie zostało spełnione.

⁷⁾ W. KARASZEWSKI, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, „Dom Organizatora” TNOiK, Toruń 2004, s. 240–243.

Summary

The article presents the outcome of the research on the issue that has not been surveyed so far – namely, expectations of Japanese investors relating to undertaking business activity in Poland and the degree of their fulfillment. Moreover, there was presented an evaluation of some factors that limit expansion possibilities of companies with the Japanese capital operating in Poland. This evaluation was worked out by Japanese investors. Also, the article shows the stimulants and destimulants of the further inflow of foreign direct investment into Poland. The presentation of the research results was preceded by the discussion of the scale of the Japanese capital inflow into Poland in a form of foreign direct investment.